

■ Ἐπὶ τῇ μεγάλῃ Ἑορτῇ τῶν Ἁγίων Πάντων

«Ἅγιοι ἔσεσθε, ὅτι ἐγὼ Ἅγιός εἰμι»*

(Δευτ. ιθ' 2· Α' Πετρ. α' 16)

«Ὡσπερ τοίνον ἀληθῶς εἰσι θεοὶ [οἱ Ἅγιοι] οὐ φύσει, ἀλλ' ὡς τοῦ φύσει Θεοῦ μέτοχοι, οὕτως εἰσὶ προσκυνητοί, οὐχὶ φύσει, ἀλλ' ὡς τὸν φύσει προσκυνητὸν ἐν ἑαυτοῖς ἔχοντες»

(Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός)

Α. Τρόποι προσκυνήσεως τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν κτισμάτων

Ὁ Ἅγιος καὶ θεοφόρος Πατέρας τῆς Ἐκκλησίας μας Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, στὸν τρίτο Λόγο του «Πρὸς τοὺς διαβάλλοντας τὰς Ἁγίας Εἰκόνας» (PG τ. 94, σελ. 1317-1420), μετὰ τὴν ἀναφορά του στοὺς «πέντε τρόπους» τῆς προσκυνήσεως τοῦ Θεοῦ (§§ κη' - λβ'), περιγράφει «πόσα τὰ προσκυνούμενα εὐρίσκομεν ἐν τῇ Γραφῇ, καὶ κατὰ πόσους τρόπους προσ-

άγομεν προσκύνησιν κτίσμασι» (§§ λγ' - λθ').

Ὁ Ἱερὸς Δαμασκηνός ἀποσαφηνίζει, ὅτι ἡ «προσκύνησις» εἶναι «σημεῖον» καὶ «σύμβολον»: ἔναντι μὲν τοῦ Θεοῦ, ὑποταγῆς καὶ «ταπεινώσεως» (§ κς'), ἔναντι δὲ τῶν «κτισμάτων», «φόβου καὶ πόθου καὶ τιμῆς», ἀλλ' «οὐδενὶ δεῖ προσκυνεῖν ὡς Θεῷ, εἰ μὴ μόνῳ τῷ φύσει Θεῷ, πᾶσι δὲ ὀφειλὴν ἀπονέμειν διὰ τὸν Κύριον» (§ μ') (νὰ ἀπονέμουμε σὲ ὅλους ὅ,τι ὀφείλομε, χάριν τοῦ Κυρίου / Ρωμ. ιγ' 7).

Β. Πρῶτα προσκυνούμενα κτίσματα: οἱ Ἅγιοι

Στὴν Ἁγία Γραφή, λέγει ὁ θεῖος φωστὴρ τῆς Δαμασκοῦ (§ λγ'), εὐρίσκουμε νὰ προσκυνοῦνται πρωτίστως ἐκεῖνοι, στοὺς ὁποίους ἔχει ἀναπαυθῆ ὁ Θεός, «ὁ μόνος Ἅγιος καὶ ἐν ἀγίοις ἀναπαυόμενος» (Ἠσ. νς' 15),

ὅπως εἶναι ἡ ἅγια Θεοτόκος καὶ ὅλοι οἱ Ἅγιοι: αὐτοὶ εἶναι «οἱ κατὰ τὸ δυνατόν ὁμοιωθέντες (τῷ) Θεῷ», τόσο ἀπὸ τὴν ἰδική τους προαίρεσι, ὅσο καὶ ἀπὸ τὴν βοήθεια τοῦ Θεοῦ ποὺ κατοίκησε μέσα τους.

Αὐτοὶ λέγονται ἀληθινὰ θεοί, ὄχι βεβαίως κατὰ φύσιν, ἀλλὰ κατὰ θέσιν· ὅπως καὶ ὁ πυρακτωμένος σίδηρος λέγεται πῦρ (φωτιά), ὄχι βεβαίως κατὰ φύσιν, ἀλλὰ κατὰ θέσιν καὶ κατὰ μέθεξιν (μετέχει στὴν φωτιά, γίνεται ὅλος φωτιά, ἀλλὰ δὲν μεταβάλλεται σὲ φωτιά).

Ἔτσι λοιπὸν καὶ οἱ Ἅγιοι: ὁμοιώθησαν μὲ τὸν Θεὸν «ἐκ τῆς ἑαυτῶν προαιρέσεως» καὶ «ἐκ τῆς Θεοῦ ἐνοικήσεως καὶ συνεργείας»· ὁ Κύριος μᾶς προτρέπει: «Ἅγιοι ἔσσεσθε, ὅτι ἐγὼ ἅγιός εἰμι» (Δευτ. 10' 2· Α' Περτ. α' 16) καὶ αὐτὸ ἀφορᾷ τὸ πρῶτο δηλαδὴ τὴν προαίρεσι.

Κατόπιν, ἐκεῖνον ποὺ θέλει καλοπροαίρετα τὸ ἀγαθό, ὁ Θεὸς τὸν βοηθεῖ καὶ «συνεργεῖ εἰς τὸ ἀγαθὸν» (πρβλ. Ρωμ. 8' 28).

Καὶ ὄχι μόνον αὐτό, ἀλλὰ ἐν συνεχείᾳ ὁ Θεὸς κατοικεῖ μέσα σὲ ὅσους πράττουν τὸ ἀγαθό: «Ἐνοικήσω ἐν αὐτοῖς καὶ ἐμπεριπατήσω» (Β' Κορινθ. 6' 16) καὶ: «Ναοὶ ἐσμεν Θεοῦ καὶ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ οἰκεῖ ἐν ἡμῖν» (Α' Κορινθ. 3' 16).

Ὁ Κύριός μας, ἀφοῦ κατοικήσει στοὺς Ἅγίους, ὕστερα τοὺς δοξάζει καὶ τοὺς δίδει τὴν χάρι νὰ ἐνεργοῦν ὅσα καὶ Ἐκεῖνος: «Ἐδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν κατὰ πνευμάτων ἀκαθάρτων, ὥστε ἐκβάλλειν αὐτά, καὶ θεραπεύειν πᾶσαν νόσον, καὶ πᾶσαν μαλακίαν» (Ματθ. 1' 1)· «Ὅσα ποιῶ, καὶ ὑμεῖς ποιήσετε, καὶ μείζονα τούτων ποιήσετε» (Ιωάν. 14' 12)· «Ζῶ ἐγὼ, λέγει Κύριος, ἀλλ' ἢ τοὺς δοξάζοντάς με δοξάσω» (Α' Βασιλ. β' 30)· «Εἶπερ συμπάσχομεν, ἵνα καὶ συνδοξασθῶμεν» (Ρωμ. 8' 17)· «Ὁ Θεὸς ἔσθι ἐν συναγωγῇ θεῶν· ἐν μέσῳ δὲ θεοὺς διακρινεῖ» (Ψαλμ. 115' 1).

Γ. Προσκυνοῦντες τοὺς Ἅγίους, προσκυνοῦμε τὸν Θεὸ

Καὶ συνεχίζει ὁ θεοφόρος Πατέρας μας: Ὅπως οἱ Ἅγιοι εἶναι ἀληθινὰ θεοί, «οὐ φύσει, ἀλλ' ὡς τοῦ φύσει Θεοῦ μέτοχοι», ἔτσι ἀκριβῶς εἶναι καὶ «προσκυνητοί», «οὐχὶ φύσει, ἀλλ' ὡς τὸν φύσει προσκυνητὸν [Θεὸν] ἐν ἑαυτοῖς ἔχοντες»· ὅπως ἄλλωστε συμβαίνει μὲ τὸν πυρα-

κτωμένο σίδηρο: δὲν εἶναι ἀπὸ τὴν φύσι τοῦ καυστικὸς καὶ ἐπομένως ἀπρόσιτος στὴν ἀφή, ἀλλ' ἐπειδὴ μετέχει στὴν φωτιά πὺ εἶναι ἀπὸ τὴν φύσι τοῦ καυστικῆ.

Προσκυνοῦνται λοιπὸν πάντες οἱ Ἅγιοι, ἐπειδὴ ἔχουν δοξασθῆ ἀπὸ τὸν Θεό· ἐπειδὴ ἔγιναν ἀπὸ τὸν Θεὸ φοβεροὶ μὲς στοὺς ἐχθροὺς, εὐεργέτες δὲ στοὺς προσερχομένους σὲ αὐτοὺς μὲ πίστι, ὄχι βεβαίως ὡς πρὸς θεοὺς καὶ εὐεργέτας κατὰ φύσιν, ἀλλ' ὡς πρὸς θεράποντας / ὑπνρέτας καὶ λειτουργοὺς τοῦ Θεοῦ, οἱ ὁποῖοι ἀξιώθηκαν νὰ ἔχουν παρρησίαν / θάρρος πρὸς Αὐτόν, διότι Τὸν ἀγάπησαν.

Επομένως, προσκνυοῦμε τὸν Ἅγιο, ἐπειδὴ λατρεύεται ὁ οὐράνιος Βασιλεὺς, ὅταν βλέπη νὰ προσκνυῆται ὁ ἀγαπημένος Του θεράπων / ὑπνρέτης, ὄχι βεβαίως ὡς Βασιλεὺς, ἀλλὰ ὡς ὑπάκουος λειτουργὸς καὶ ἀγαπητὸς φίλος.

Δ. Τιμῶντες τοὺς Ἅγίους, ἐκπληρώνονται τὰ αἰτήματά μας

Καὶ ὄχι μόνο αὐτό, ἀλλὰ ἐκπληρώνονται καὶ τὰ αἰτήματα τῶν προσερχομένων μὲ πίστι: εἴτε τοῦ Ἁγίου πὺ ζητεῖ τοῦτο ἀπὸ τὸν Βασιλέα, εἴτε διότι ὁ Κύριος ἀποδέχεται τὴν τιμὴ καὶ τὴν πίστι ἐκείνου τοῦ εὐσεβοῦς πὺ ζητεῖ κάτι ἀπὸ τὸν θεράποντά Του, ἀκριβῶς ἐπειδὴ τὸ ἐζήτησε διὰ μέσου αὐτοῦ.

Μὲ τὸν τρόπο αὐτόν, ὅσοι προσήρχοντο, διὰ μέσου τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων ἐθεραπεύοντο· ἔτσι καὶ ἡ σκιά καὶ τὰ σουδάρια καὶ τὰ σιμικίνθια (διαφόρου τύπου μαντήλια) τῶν θείων Ἀποστόλων ἐπήγαζαν ἰάσεις (Πράξ. ε' 15· ιθ' 12).

Ε. Τιμωροῦνται ὅσοι ἀπαιτοῦν προσκύνῃσι καὶ ὅσοι καταφρονοῦν τοὺς Ἅγίους

Εκείνοι ὁμως, οἱ ὁποῖοι θέλουν «ἀνταρτικῶς καὶ ἀποστατικῶς» νὰ προσκνυοῦνται ὡς θεοί, αὐτοὶ εἶναι «ἀπροσκύνῃτοι» καὶ ἄξιοι τοῦ αἰωνίου πυρός.

Καὶ ὅσοι πάλι «καταφρονητικῶς, ὑπερηφάνῳ φρονήματι» δὲν προσκνυοῦν τοὺς θεράποντας / ὑπνρέτας τοῦ Θεοῦ, ὡς ἀλαζόνες καὶ ὑπερήφανοι καταδικάζονται ὡσάν νὰ ἀσεβοῦν πρὸς τὸν Θεόν· αὐτὸ τὸ μαρτυροῦν / βεβαιοῦν ἐκεῖνα τὰ παιδιὰ πὺ ἐνέπαιξαν τὸν Ἅγιο Προφήτη Ἐλισσαῖο καὶ γι' αὐτὸ ἔγιναν τροφὴ στὶς ἀρκοῦδες (Δ' Βασιλ. β' 23-24).

*«Οἱ Ἅγιοι υἱοὶ Θεοῦ [εἰσιν],
υἱοὶ τῆς Βασιλείας καὶ κληρονόμοι Θεοῦ
καὶ συγκληρονόμοι Χριστοῦ.
Τιμῶ οὖν τοὺς Ἁγίους καὶ συνδοξάζω
τοὺς δούλους καὶ φίλους
καὶ συγκληρονόμους Χριστοῦ,
τοὺς δούλους ἐκ φύσεως
καὶ φίλους ἐκ προαιρέσεως
καὶ υἱοὺς καὶ κληρονόμους
ἐκ θείας Χάριτος, ὡς φησὶν ὁ Κύριος
πρὸς τὸν Πατέρα» (§ ΚΣ΄)*

(*) Περιοδ. «Ἅγιος Κυπριανός», ἀριθμ. τεύχους 296/Μάιος - Ἰούνιος 2000, σελ. 297-299. ● Ἐπιμέλ. ἡμετ.